

תורה שבכתב

הפצת ועידוד לימוד התורה הקדושה עם פירוש רש"י

יו"ל לזיכוי רבבות אלפי ישראל ע"י קרן תר"ג לטובת נשמת הרבני הנניד הנכבד הרה"ח ר' אריה (לייבל) ברה"ח ר' יונה רובין ז"ל

פרשת וירא

מרחשון תשפ"ה | גיליון מ"ד (שנה ב')

שבת של תורה פנינים מאירים לשולחן השבת

צער רגעי - או צער נצחי

פרשת עקידת יצחק נפתחת בפסוק (בראשית כב, א) וַיְהִי אַחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּאָּלְקִים נֶפֶשׁ אֶת אַבְרָהָם, והשאלה העולה מאליה: מדוע התורה מייחסת ניסיון זה רק לאברהם, הרי גם יצחק התנסה בעצם הסכמתו להישחט כרצון ה'.

בעל 'מחצית השקל' בחיבורו על שלחן-ערוך (או"ח, תקצ"א, ז), מדייק גם בנוסח התפילה 'זתראה לפניך עקדה שעקד אברהם אבינו', מדוע מזכירים רק את זכותו של אברהם?

מביא המחצית-השקל, רעיון נגשג ומרומם בשם בעל 'נור הקודש' על המדרש (ב"ר נה, א), הכותב שניסיון העקידה היה ניסיון גדול יותר מהשלכת אברהם לכבשן האש, כי צער המוות על קידוש השם הוא רק צער זמני, וכעבור כמה רגעים הנשמה יוצאת מהגוף והצער הסתיים, לעומת זאת - הניסיון לאב לשחוט בן חיד ואהוב, הוא צער שאמור ללוות את אברהם כל ימי חייו. לאחר העקידה הוא חוזר אל בית ריק, הופך לאב שכול, והכאב והגעגועים ליצחק לא יתנו לו מנוח יום-יום.

לכן, מסביר המחצית-השקל בטוב טעם, הניסיון מתייחס אל אברהם ואנו מזכירים דווקא את הניסיון של אברהם, כי הניסיון של יצחק להישחט היה צער זמני למות על קידוש השם, בעוד הניסיון של אברהם היה ניסיון יום-יומי ומתמשך!

תועלת עצמית - או לשם שמים

כאשר אברהם כבר עמד לשחוט את בנו נגלה אליו מלאך ואמר (בראשית כב, יב) אֵל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנֶּעֱר וְאֵל תַּעֲשׂ לוֹ מְאוּמָה כִּי עֵתָה יִדְעָתִי כִּי יִרְאֶה אֱלֹהִים אֶתָּה. ביאור נפלא כותב המלבי"ם: תחילה, כאשר אברהם עמד לשחוט את בנו, לא היה חידוש אם הוא עשה את המצווה רק לשם שמים, שהרי לא היתה לו כל הנאה ותועלת בשחיטת בנו. אבל כעת, כאשר המלאך אמר 'אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה', עמד אברהם בפני ניסיון האם להוריד את בנו מהמזבח לשם הנאה ותועלת עצמית להציל בנו ממוות, או להוריד את בנו מהמזבח רק לשם שמים, כי כך ציוה ה'.

על כך אמר לו המלאך: עֵתָה יִדְעָתִי כִּי יִרְאֶה אֱלֹהִים אֶתָּה, כלומר, ה' הבוחן כליות ולב יודע שגם עתה, כשהורדת את בנך מהמזבח וְלֹא תִשְׁכַּתְּ אֶת בְּנֶךָ אֶת יְחִידְךָ מִבְּנֵי, גם זאת עשית רק לשם שמים כי ירא אלקים עתה, ולא לתועלת אישית.

אוצר התורה יהלומים מתוך הפרשה

וְאֶקַּח פֶּת לָהֶם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיהֶם (ד, כסבור שהם עריבים שמשתחיים לאבק רגליהם (רש"י)).

כשמגיע אורח ומכינים עבורו סעודה הגונה ודשנה, לפעמים עד שהסעודה מוכנה הוא מצטער ברעב. לכן ראוי לתת לו מיד דבר-מה לסעוד את לבו, ואחר כך להכין את הסעודה המלאה. כך נהג אברהם אבינו, תחילה אמר 'ואקחה פת להם וסעדו לבכם', ואחר כך - 'ואל הבקר רץ אברהם...'

(הגה"ק רבי ישראל מסלנט ז"ע)

יָקַח נָא מֵעַט מֵיַם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיהֶם (ד, כסבור שהם עריבים שמשתחיים לאבק רגליהם (רש"י)).

בכמה מקומות בגמרא נקרא אדם סוחר בשם 'ישמעאלי'. אברהם חשד אותם שהם סוחרים המשתחווים לאבק רגליהם, כלומר: הם מאמינים שמרוצת רגליהם למסחר עד שמעלים אבק, היא הגורמת להם לצבור הון ועושר.

(הרה"ק רבי יחזקאל שרגא מישיבת אוה"ע)

וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם אֲבִי וַיֹּאמֶר אֲבִי וַיֹּאמֶר בְּנִי (כב, ז).

יצחק תהה ואמר: 'אבִי!' הרי מידתך היא מידת חסד ואיך תתאכזר עלי? 'ואמר הבני בני', עכשיו כדי לקיים רצון ה' 'הבני בני' - הבני מתנהג במידת הגבורה של יצחק בני.

(רבינו חיים יוסף דוד אוולאי ז"ע, החיד"א, ככר לאדן)

שערי תורה מבט מסכם ומבוא לפרשת השבוע

מה בפרשה:

נושאי הפרשה:

פרשת וירא ממשיכה לעסוק בחייו ופעליו של אברהם אבינו, ומסתיימת בלידת יצחק אבינו וניסיון העקידה. במרכז הפרשה נמצאת גם פרשת הפיכת והחרבת סדום, לא לפני שאברהם מנסה להעביר את רוע הגזירה, והמלאכים מצילים את לוט.

המלאכים באהל אברהם • תפילות להצלת סדום • המלאכים בבית לוט בסדום • הפיכת סדום • הצלת לוט ובריחתו להר • שרה בבית אבימלך • לידת יצחק • גירוש הגר וישמעאל • כריתת ברית עם אבימלך • עקידת יצחק • תולדות נחור.

א. סעדת המלאכים

ביום השלישי למילתו, בא ה' לבקר את אברהם, וכן שולח אליו שלשה מלאכים בדמות אנשים, ואברהם מארח אותם בכבוד. מלאך אחד מבשר על לידת יצחק, השני בא לרפא אותו, והשלישי להפוך את סדום.

ב. צדיקים בסדום

כאשר ה' מגלה לאברהם על הפיכת סדום, הוא מבקש רחמים בטענה שאולי ימצאו בעיר צדיקים שבזכותם ינצלו הערים.

ג. מרפתת סדום

המלאכים מגיעים לבית לוט בסדום, וכאשר בני העיר מבקשים לפגוע בהם, מכים המלאכים אותם בעיוורון. בטרם הפיכת העיר הם מצילים את לוט ומשפחתו, ובעודם בדרך מביטה אשתו לאחור והופכת לנציב מלח. לוט מסתתר במערה עם בנותיו, שם נולדים עמון ומואב.

ד. בבית אבימלך

כשאברהם ושרה גרים בג'רר', נלקחת שרה לבית אבימלך. ה' מתגלה אליו בחלום ומוזהירו להשיב את שרה בטרם ימות. בבוקר הוא מחזיר את שרה בתוספת פיצוי כספי, כשהוא שואל את אברהם מדוע אמר שהיא אחותו.

ה. פקד את שרה

כשרה בת 90 ואברהם בן 100, נולד יצחק בנם, ונימול בן 8 ימים. בהגיעו לגיל שנתיים עורך אברהם משתה בהשתתפות גדולי הדור.

ו. גירוש ישמעאל

שרה, שחוששת מסכנתו של ישמעאל כלפי יצחק, מבקשת מאברהם לגרש אותו ואת הגר. בעודם

מבט על פרשת וירא הבעל"ט:

כחלק מהפרשיות בפרשת בראשית העוסקת בחיי האבות, אף פרשת חיי שרה מקיפה כמה מאורעות הקשורים לאחרית חיי אברהם ושרה וקבורתם במערת המכפלה, ובמרכז הפרשה: שליחת אליעזר לקחת אשה ליצחק, ומציאת רבקה על פי סימנים.

נושאי הפרשה: מיתת שרה וקניית מערת המכפלה • שליחת אליעזר לקחת אשה ליצחק • הסימנים לנערה הראויה • נישואי יצחק עם רבקה • נישואי אברהם עם קטורה וצאצאיהם • חלוקת אברהם את רכושו • מיתת אברהם וקבורתו • תולדות ישמעאל וקבורתו.

חיים של תורה מעלת וחיבות לימוד חומש ורש"י

כך למדו חורשי"י בראדן

רבינו ה"חפץ חיים" ז"ע היה אומר: אנשים חושבים שלימוד חומש הוא לומר כמה פלפולים ורעיונות על הפסוקים הראשונים בפרשה. זו טעות גדולה, צריך ללמוד את כל החומש עם רש"י הק' על כל הפרשה, ולהבין היטב.

גם ראש ישיבת ראדן, מרן הגאון רבי נפתלי טרופ זצ"ל, בעל "חידושי הגרנ"ט", היה לומד בכל בוקר חומש עם רש"י הק' עם התפעלות שהותירה רושם. (מאיר עיני ישראל)

נרשאת השבוע: תפילה על חבר

וה' פקד את שרה כאשר אמר ובעש' ה' לשנה כאשר אמר דבר (בראשית כא, א). סמך פְּרָשָׁה זו לְקָאוּ לְמַדְרָךְ שֶׁל הַמְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל חֲבֵירוֹ וְהוּא צָרִיךְ לְאוֹתוֹ דָּבָר הוּא נַעֲנֶה תְחִילָה, שְׂנֵאמַר (לעיל כ"ו) ויתפלל [אברהם אל אלקים] וגו', וְסִמֵּךְ לִיהו' פָּקֵד אֶת שְׂרָה שֶׁפָּקְדָהּ כִּבְרָ קוֹדֵם שֶׁפָּרָא אֶת אַבְימֶלֶךְ (רש"י).

בפירושו רש"י הק' כאן אנו לומדים ומגלים את גדול מעלת וחשיבות התפילה על יהודי אחר, והסגולה הנפלאה הטמונה בכך כאשר המתפלל עצמו אם הוא זקוק להיושע בנושע זה, הרי הוא עצמו נושע תחילה. כפי שנלמד ממחרוזת הסיפורים דלהלן, המליצו ועודדו גדולי הדורות לשומעי לקחם שזקוקים היו לישועה, שינקטו בסגולת קודש זו, להתפלל על יהודי אחר הזקוק לישועה כזו – וישועתם קרובה לבוא.

הכרת והבנת מושג בתורה

לב דעת

גפרית

'גפרית' הוא חומר-בעירה הנדלק ומתלקח באש. בעת הפיכת סדום וירדו משמים מטרות עוז של שלהבות אש מעורבים עם הגפרית ששרפו והחריבו את כל ארבעת הערים, סדום ועמורה אדמה וצבויים. לפי המבואר בפרשת נצבים (דברים כט, כב) ביחד עם האש והגפרית ירד משמים גם מלח, ומרוב השריפה והמלח נהרסה האדמה ולא הצמיחה שום עשב. גם בבור המבול התערב חומר הגפרית בתוך המים הרוותחים כפי שכותב רש"י הק' בפרשת נח (ו, יד).

הבנת מילה אחת בתורה

ועיניים לראות

עקידה

בשלטי הנצחה על קדושי שואת אירופה וכדו', מקובל לכתוב 'עקד על קידוש השם וכו'', או בראשי תיבות: נעק"ה, כך שהמילה 'עקידה' משמשת כביטוי ליהודי שהוקרב כקרבן על קידוש השם. אנו מוצאים גם בגמרא (גיטין נז, ב) בחנה ושבועת בניה שאמרה: 'לכו ואמרו לאברהם אינכם אתה עקדת מזבח אחד, ואני עקדתי שבעה מזבחות', גם כאן המילה 'עקדת' משמשת בלשון הקרבת קרבן. בהשראה מעקידת יצחק, כמו שנאמר 'זיעקוד את יצחק בנו'.

אולם רש"י הק' בפרשה מלמד שהפירוש המילולי המקורי של המילה 'עקידה', אינו לשון שחיטת קרבן, אלא מלשון קשירה, כך שעקידת-יצחק פירושה: קשירת-יצחק. יצחק כפף את ידיו ורגליו לאחוריו, ואברהם קשר את ידיו עם רגליו יחד. כך היו בהמות שנקראו 'עקודים' על שם המראה משונה שלהם במקום בו קשרו את ידיהם ורגליהם.

ואזניים לשמוע

כללי רש"י הק' בדקדוק הרשון

גמל או גמל

'הגמל רכב על הגמל'. משפט זה, ללא ניקוד, וללא לימוד פירוש רש"י הק' בפרשת וירא, נשמע אכן כחידת סתרים, כיצד יתכן שגמל רוכב על גמל?

אבל, אם נוסיף למשפט זה ניקוד: הַגְּמֵל רֹכֵב עַל הַגְּמֵל, נבחין שהמילה הראשונה מנוקדת 'גְּמֵל' - האות האמצעית דגושה, ניקוד זה מורה שהכוונה היא על האישי המתעסק עם גמלים, ששם התואר שלו הוא 'גְּמֵל'. איש זה רכב על גבי הַגְּמֵל - כאשר כאן הניקוד הוא ללא דגש באות האמצעית, והכוונה היא על הבהמה ששם העצם שלה היא 'גְּמֵל'.

כלל זה, להבחין בין שם התואר לשם העצם, נוגע לשלל מילים דומות, כמו תמור - שם העצם. חָמֹר - שם התואר של המתעסק בחמורים. צִיד - שם העצם של פעולת הציד. צִיד - שם התואר של המתעסק בצידת חיות.

בכך מסביר רש"י הק' את הפסוק (בראשית יט, כ) שישמעאל ישב במדבר ושם הוא היה 'רוֹבֵה קִשְׁתִּי'. רובה - פירוש שהוא היה יורה חיצים. קִשְׁתִּי - הוא שם התואר של איש אומן במלאכת הקִשְׁתִּי, והיה שישמעאל נקרא בתואר 'קִשְׁתִּי', על שם אומנותו זו.

בעד חברו - באמת!

יהודי נכנס פעם אל הגאון הגדול רבי חיים קרייזווירט זצ"ל, גאב"ד אנטוורפן, ושפך את מר ליבו על אשר טרם זכה להיפקד בזרעא חיא וקיימא, ופנה לרב חיים שיברכו. רבי חיים פנה אליו ברוך אבתי אשר בו היה מפורסם, ואמר לו: 'תנהג כעצת חכמינו ז"ל' כל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה', תתפלל בעד חבר הנמצא גם הוא באותה מצוקה ובודאי יענוך מן השמים'.

לאחר זמן התעניין רבי חיים אצל אותו אברך האם הועילה הסגולה, אך הוא השיב כי לדאבון ליבו טרם יכול לבשר לו על הישועה הקרובה לבוא. רבי חיים הגיב בהחלטיות: דע לך, הסגולה מועילה רק כשתפילותיך תהיינה למען ידיך, אבל אתה, כוונתך אינה אלא בעבורו, אתה חושב על התועלת שאתה תפיק מכך! אתה אומר את שמו ומתכוון למעשה על עצמך... מעתה תתרכז בתפילתך ובמחשבתך עליו ורק עליו! אל תחשוב על עצמך כלל! והנני מבטיחך שתיושע. האברך סבר וקיבל את הדברים, ולא רחקו הימים עד שזכה להיושע בחסדי שמים!

לאותו דבר - באותו היום!

באחת מדרשותיו סיפר מרן הגאון הגדול רבי מרדכי אזרחי זצ"ל, ראש ישיבת עטרת ישראל: כאשר ביקרתי פעם בחו"ל פגשתי אברך אשר שנים רבות היה חשוך-בנים ל"ע, ובאותה תקופה נושע בכך. לאחר שאיחלתי לו ברכת מזל טוב סיפר לי האב המאושר כיצד זכה לישועה: היה זה לאחר ששנים רבות שהוא וזוגתו שפכו שיה על זרע של קיימא ולא נושעו, האברך החליט לפנות

בצר לו אל אחד הרבנים לשפוך את מר נפשו. אותו רב אמר שיש לו דבר-מה לומר לו ביחידות, ולאחר שיצאו הנוכחים מהחדר נאנח הרב ותינה בפניו צערו שגם לו יש בן הנשוי שנים ארוכות ולא נפקד בבנים למרות תפילותיו הרבות, והוסיף: 'חזו' אמרו כי המבקש רחמים על חברו והוא עצמו צריך לאותו דבר נענה תחילה, עצתי לך, שמעתה והלאה תקדיש תפילותיך לישועת בני ותזכיר שמו, במקביל - אבקש מבני שיתפלל רק עליך ויזכיר את שמי'.

אותו רב קרא לבנו סיפר לו את כל המעשה, ומאותו יום והלאה כל אחד מהם מתפלל על זולתו. וראו זה פלא, באותה שנה, באותו יום ממש, נפקדו שניהם בזרע של קיימא בלידת בן זכר בשתי המשפחות ביום אחד, ויהי לפלא!

נענה תחילה - גם בהפסד!

יהודי בא אל הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע והתלונן על חברו שפתח מולו חנות בה הוא מוכר את אותן הסחורות שהוא סוחר בהן. אמר לו רבי דוד: יש לי עצה בשבילך, תתפלל מהקב"ה שישלח קונים לחברך, וממילא תיושע גם אתה, שהרי אמרו חז"ל שכל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה.

הוסיף הרבי והסביר: בוודאי שהדבר נאמר גם אם הדבר כרוך בהפסד למתפלל עצמו, והא ראייה - מאברהם שהתפלל על אבימלך שילד, אף שהיה לו לחשוש שליצני הדור יאמרו שיצחק הוא בנו של אבימלך (כדברי רש"י הק' בתחילת פרשת תולדות), בכל זאת התפלל אברהם עליו, הרי שגם במחיר הפסד אישי יש להתפלל על החבר!

חכמת התורה

אמרות חכמה ופניני שפר מגדולי הדורות על פרשת השבוע

עפר ואפר - לעומת מי?

וְאֵנֹכִי עֹפֵר וְאָפֵר (בראשית יח, כו)
פעם בערב יום כיפור עמד הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זצוק"ל סמוך לאדם שהתפלל ברגש רב, בפרט במילים 'עפר אני בחיי קל וחומר במיתתי', הרים הלה קולו בככי שביטא כמה הוא עפר ואפר.

למחרת כשקרא הגבאי לאיש זה לעליית רביעי, כעס וצעק על הגבאי: אינך מתבייש?! לאברך צעיר נתת עליית שלישי המכובדת, ולי אתה נותן רביעי?!

ניגש רבי יהונתן אל האיש ותהה: אתמול שמעתי כמה אתה עפר ואפר ממש, ומה לך לכעוס על הכיבוד? השיב האיש: זאת אמרתי בתפילה, ואכן, לעומת הקב"ה אני עפר ואפר, אבל לעומת האברך שקיבל עליית שלישי, בוודאי אני חשוב עשרות מונים...

נבדהו הרבה - חשדהו מעט

יָקַח נָא מְעַט מִיָּם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם (בראשית יח, ד)
לכאורה תמיהה היא על אברהם אבינו שהיה מאכיל ומשקה לכל עובר ושב בשפע רב עד שנתן שלשה פרים לשלשה אנשים, ולמה במים לרחיצת הרגליים ציווה

לקמץ ולקחת רק 'מעט' מים?!

הסביר באופן נפלא כ"ק האדמו"ר מסערט-ויזניץ זי"ע, בעל מקור-ברוך: רש"י הק' מפרש שאברהם אמר לקחת מים כי חשד אותם שהם ערביים המשתחוים לאבק שברגליהם. רצה אברהם ללמדנו, שאמנם כלל נקוט בדינו 'כבדהו וחשדהו', אבל בעוד שהחלק של 'כבדהו' צריך להיות בשפע רב, הרי שהחלק של 'חשדהו' די במעט מן המעט...

לשחוט יהודי - רק מפי ה'

וַיִּקְרָא אֵלָיו מְלֶאֶךְ ה' מִן הַשָּׁמַיִם (בראשית כב, יא).
אירע פעם שכמה מתלמידי הרה"ק החוזה מלוברין זי"ע החליטו להתרחק מאדם אחד, עקב טענות מסוימות שהיו עליו. רק הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע, בעל בני יששכר, המשיך לקרב את אותו תלמיד, ונימק את מעשיו: כשצווה הבורא לאברהם אבינו לשחוט את יצחק, לא דיבר על ידי מלאך ולא על ידי שליח, למה? כי רק הבורא בעצמו יכול לצוות על שחיטת אותו אדם, אולם כשהודיע לאברהם שלא ישחט את יצחק, הסתפק במלאך... הרי לכם ראייה ברורה, כדי לשחוט אדם, אין להקשיב אפילו למלאך, רק לבורא בעצמו!...

האם מותר להגיש מזון לאורח שאינו מברך?

רש"י הק' מכתב על הפסוק (כא, לג) וישע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם: לאחר שאוכלים ושותים אומר להם, ברכו למי שאכלתם משלו, סבורים אתם שמשלי אכלתם? משל מי שאמר והיה העולם אכלתם!

המארחים עוברים שום איסור (שדי חמד, כללים מערכת ו', לפני עור, אות ט"ו).

חשש חילול השם

בשם החזון איש זי"ע מובא (פאר הדור, ג כ"א) שמותר לכבד אורח חילוני במיני מאכל, כי אם לא יברך - יעבור על איסור דרבנן, אבל אם לא יגישו לו כלל מזון - מכשילים אותו בלא תשנא את אחיך בלבבך שהוא איסור מן התורה.

בדומה לזה, הדבר מותר כשיש חשש חילול השם אם האורח יחשוב ששומרי תורה אינם מכבדים אורחים, ויבוא לשנוא ח"ו את שומרי התורה (שו"ת אגרות משה, ה, יג; מנחת שלמה, א, ל"ה), ועוד.

יש שהציעו פתרון שבעל הבית יברך לפניו בקול ויכוון להוציא אותו (קריינא דאגירתא, א, קמ"א).

לעני צורך צדקה

הלכה פסוקה בשלחן ערוך (או"ח קסט, א-ב) שאסור לתת לחם לאדם שלא נטל ידיו לפני הסעודה, או כשיש חשש שלא יברך, כי הנותן עובר על 'לפני עור לא תתן מכשול'.

בעקבות הלכה זו קיים דיון בספרי הפוסקים כדת מה לעשות כאשר מארחים יהודי שאינו שומר תורה ומצוות, ויש חשש שהלה לא יברך על המזון, האם מותר להגיש לו מאכל או משקה.

כשלוך האוכל מעצמו

למעשה כותבים הפוסקים, שהמארחים בביתם איש שאינו שומר תורה, די בכך שיאמרו לו שהוא חייב לברך על האכילה (וליסול ידיים לפת), ואם הוא לא שמע בקול המארחים ולא בירך, שוב אין

כחתימה אין להגיש מזון למי שלא יברך, אבל די בכך שאומרים לו שיש חיוב לברך. כמו כן, כשיש חשש חילול השם שהלה ישנא ח"ו את שומרי התורה, מותר להגיש גם כאשר בוודאי לא יברך, אך בעל הבית יוכל לברך בקול ולהוציא ידיו חובה.

הלכה למעשה

מתי בדיוק היתה עקידת יצחק?

לביאה ונשאה, עכ"ל. משמע מרש"י הק' שכל תאריכים אלו היו מדויקים, שהעקידה היתה בדיוק באותו תאריך בשנה שבו נולד יצחק, ובו נולדה רבקה, והרי ידוע שיצחק נולד ביום ראשון של פסח (כמו שכתב רש"י הק' בפרשת השבוע - בראשית יח, י, ועיין באריכות בתוס' ר"ה יא. ד"ה אלא).

וכבר כתב כן הרד"ל על פרקי דרבי אליעזר (פ' ל"א) שהעקידה היתה בפסח (וראה באריכות בספר 'סדרי פשויות', בראשית כה, כו, הערה ו).

העקידה - בחודש חשוון!

דעה רביעית ומפתיעה אנו מוצאים ברש"י על המדרש (שמו"ר טו, יא), על פי המובא במדרש אסתר-רבה (ג, ז) ששרה מתה בחודש חשוון, והרי ידוע (ב"ר נ"ח) ששרה אמנו מתה כשמעיה נשחט שלא נשחט יצחק, אם כן מוכח שהעקידה היתה בחודש חשוון!

באיזו שעה?

קיימת גם מחלוקת גדולה באיזו שעה היתה העקידה. רבנו בחיי (במדבר כח יד) כתב שעקידת יצחק היתה בארבע שעות ביום.

על כך העיר מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל הערה מפעמימה בספרו 'שקל הקודש' על הלכות קידוש החודש (פ"ט ה"ד, בביאור ההלכה), שבמחזור ויטרי (השלמה עמוד י"ד) מובא בשם ברייתא, שהעקידה היתה בזמן בו חלה 'תקופת תשרי', ולכן אסור לשתות מים בשעת תקופת תשרי, כי המים נהפכים אז לדם מחמת שהמאכלת של אברהם טפטה אז דם. ובהכרח לומר שרבנו-בחיי אינו סובר כמו ברייתא זו, כי תקופת תשרי אינה יכולה לחול כי אם בג' שעות ביום, או בט' שעות ביום, אבל לא בד' שעות.

מנגד, בוהר הק' (ח"א דף קסד:) מובא שהעקידה היתה בזמן בין הערביים. וכן כתב הרוקח על התורה (חיי שרה דף קצג) שהעקידה היתה לאחר חצי היום. וכעין זה באגרת הטיוול (חלק הפשט, ערך מנחה) שבשעה שנעקד יצחק על המזבח תיקן תפילת מנחה. וראה גם בעבודת הקודש להחיד"א, בתפילה למנחה של יום הכיפורים הנדפס במחזוריים: 'ותזכור לנו עקידתו של יצחק אבינו אשר כימים אלו בזמן הזה בעשירי לחודש תשרי היתה עקידתו בהעלות המנחה'.

שיטה שלישית כותב בהגהות רבי אליהו גוטמאכר זצ"ל על מסכת תמיד (פ"ג מ"ד) שהעקידה היתה ממש בבוקר-בבוקר, כהקרבת תמיד של שחר. וראה גם בפני דוד לחיד"א בפרשתן (אות לו) בשם מעשה רוקח (מסכת יומא) שהעקידה היה בזמן תמיד של שחר, והקרבת האיל היה בזמן תמיד של בין הערביים.

בסוף פרשת וירא אנו לומדים בתורה את פרשת עקידת יצחק, ללא שהתורה תציין תאריך ברור ושעה מדויקת מתי נערכה העקידה, אולם במדרשים ובמפרשים אנו מוצאים על כך דיון מרתק ודעות מגוונות.

ביטול הקטרונים בראש השנה

הדעה הרווחת והמקובלת שהעקידה נערכה ביום ראש-השנה, מקורה ב'פסיקתא רבת' (פסיקא מ - בחודש השביעי), וז"ל: אמר לו [אברהם אבינו], רבונו של עולם, גלוי היה לפניך שהיה לי מה להשיבך כשאמרת לי לקרב את יצחק, אילו השבתי אותך - לא היה לך מה להשיבני. שהייתי אומר לך, אתמול אמרת לי 'כי יצחק יקרא לך זרע', ועכשיו אתה אומר לי לשחטו, ולא השבתי אותך, אלא עשיתי עצמי כאלם וכחרש וכו', כשהיו בניו של יצחק נידונים לפניך ביום זה, ואפילו יש להם כמה קטיגורים מקטרגים אותם, כשם שדממתי ולא השיבותיך, כך אתה לא תשיב להם. ה' יראה אשר יאמר היום 'וגו' - מהו היום? כהיום, מפני שראש השנה היה, ע"כ.

זאת היא גם דעת הוזהר הקדוש (ויקרא יח) וז"ל: 'בגין כך קרינן פרשתא דיצחק בהאי יומא, דבהאי יומא אתעקד יצחק לתתא'.

רמז נאה כותב על כך הרה"ק מקאמרנא זי"ע ב'זוהר-חי' (ח"ב דף רפ ע"ד) שהמילים 'האלקים נסה את אברהם' עולות בגימטריא 'ראש השנה'.

ביום הכיפורים

לעומת זאת, במקורות אחרים אנו מוצאים שהעקידה היתה ביום הכיפורים (ילקוט ראובני בפרשתן בשם ריקאנטי; דרשות ר"י אבן שועיב, דרשה ליום כפורים; 'ילקוט חדש' ערך יצחק).

ביום טוב ראשון של פסח

לעומת שתי הדעות הקודמות המייחסות את העקידה לחודש תשרי, קיימת שיטה שלישית המאחרת את העקידה בחצי שנה, אל חודש ניסן, והיא במדרש רבה פרשת בא (טו, יא): 'ובו [בחודש ניסן] נולד יצחק, ובו נעקד, ובו קבל יעקב את הברכות'.

במדרש זה אמנם לא מפורט יום מסוים בחודש ניסן, אולם בשו"ת דברי יציב (אבן העזר סימן פג) כותב חשבון נפלא להוכיח מדברי רש"י הק' שהעקידה היתה ביום ראשון של פסח, כדלהלן:

כי הנה כתב רש"י הק' בפרשת תולדות (כ"ה כ) וז"ל: 'כשבא אברהם מהר המוריה נתבשר שנולדה רבקה, ויצחק היה בן שלשים ושבע שנה, שהרי בו בפרק מתה שרה וכו', ובת תשעים היתה כשנולד יצחק, ובת מאה ועשרים ושבע כשמתה וכו', הרי ליצחק שלשים ושבע שנים, ובו בפרק נולדה רבקה, המתין לה עד שתהא ראויה

התורה וההפטרה ביאור שייכות ההפטרה לפרשת השבוע

החוט המקשר: בשורת הבן לשרה, ובשורת הבן לשונמית

בן, ברכה שאכן התקיימה.

מנהגים: קיים שינוי בין הקהילות במנהגי ההפטרה בפרשת וירא. למנהג האשכנזים: מלכים-ב' פרק ד', מפסוק א' עד פסוק ל"ז, ומסיימים במילים 'ותשא את בנה ותצא'. למנהג הספרדים: רק עד פסוק כ"ג, ומסיימים במילים 'ותאמר שלום'.

בפרשת וירא למדים אנו על בשורת המלאכים לשרה באומרם 'כעת חיה ולשרה בן, ואכן ההבטחה הבשורה התקיימה בלידת יצחק, ומכאן הקשר להפטרה שמפטירים השבוע בספר מלכים בו מסופר, בין שאר הניסים של אלישע הנביא, גם על ברכת ובשורת אלישע לאשה השונמית באומרו 'כעת חיה את חובקת גדול'.

עומקה של תורה עומק ועיון בדברי רש"י בפרשת השבוע

סעודה גדולה או אנשים גדולים

משתה הוא גדול

בגור-אריה מסביר, שכל משתה הוא מעמד גדול, ואם כן לאיזה צורך מדגיש הכתוב שהיה זה משתה 'גדול', אלא בהכרח שבא הכתוב ללמד שגדולי הדור השתתפו בה.

הוא מוכיח את דבריו ממשתה אחשוורוש, שבוודאי היה משתה גדול, ולא נאמר בו 'משתה גדול', כי אחרי שנאמר 'משתה' הדבר מובן שהוא גדול ואין צורך לכתוב בפירושו. [אולם דבריו צ"ע, שהרי במגילת אסתר מפורש (ב, יח) 'זיעש המלך משתה גדול לכל שריו ועבדיו'].

מי השתתף?

ואילו המשכיל-לדוד, מבאר, שאם הכוונה למשתה גדול שהשתתפו בו אנשים רבים, היה הכתוב צריך לפרש את המשתתפים, כמו שנאמר במגילה 'משתה גדול לכל שריו ועבדיו', ומאחר שלא פירש הכתוב מי השתתף במשתה, בהכרח שהכוונה להשתתפות גדולי הדור.

על הפסוק (כא, ח) וַיַּעַשׂ אַבְרָהָם מִשְׁתֶּה גְדוֹלָה בַּיּוֹם הַהֵמָּלֵא אֶת יִצְחָק, מפרש רש"י הק': 'משתה גדול - שהיו שם גדולי הדור, שם ועבר ואבימלך, ע"כ. מקור הדברים הוא במדרש (תנחומא-ישן, וישלח, כג). וכעין זה במדרש רבה (נג, ט).

מפרשי המדרש ומפרשי רש"י נדרשים לשאלה: מה ההכרח לפרש שהיו שם גדולי הדור, ומדוע לא נפרש את הכתוב כפשוטו, שהיתה זו סעודה גדולה שהשתתפו בו ציבור גדול?

משתה-גדולה?

בעל 'ידי-משה' על המדרש מבאר, שאם הכוונה כפשוטו היה צריך לכתוב 'משתה-גדולה', שהרי 'משתה' הוא לשון נקבה, ומאחר ונאמר 'משתה גדול', יש לפרשו על גדולי הדור. אולם בעל משכיל-לדוד דוחה את דבריו, שהרי משתה הוא לשון זכר.

מדור תורתך שעשועי מופיע במתכנת מדי יום שישי - נתן להשיב על החידות עד יום ראשון בשעה 24:00 ב'נדרים פלוס' או ב'קול התורה' שלוחה 7 היות ומתקבלות תשובות רבות במתכנת, ממתת קוצר היריעה או עורכים ומפרסמים את המצוינות בלבד | בין המשוייכים נכונה מתקיימת הנחיה שבועית: יוסיף דעת - 200 x 3 זכרם חידוד פרשה - 100 x 3 זכרם | כמנוח בקופסא - 150 x 3 זכרם

ידיעת התורה

בחינה עצמית בפר' השבוע עם פירש"י

- א. מתי באו המלאכים לבית לוט?**
 - א. בעצם היום - בחצות היום. | ב. בעלות השחר. | ג. בערב.
- ב. באיזה יום התרפאו הרבה חולים?**
 - א. ביום שהמלאך בא לרפא את אברהם? | ב. ביום שנולד יצחק. | ג. ביום הגמול את יצחק.
- ג. מדוע הסתיימו המים בחמת של הגר?**
 - א. כי דרך החולים לשותות הרבה. | ב. בגלל החום הכבד במדבר. | ג. כי בא מלאך ועשה נקב בחמת.
- ד. מה הפירוש 'נין ונכד'?**
 - א. דור רביעי ודור שלישי. | ב. בן ונכד. | ג. זכר ושארית.

בזכות התורה

שמות הזוכים בהגרלות

פרשת נח

זוכים במבחן יומי תורה כארד 200 ₪

הרב ישראל פישר - מודיעין עילית, כולל לבי חפץ
 הרב אהרון בירוק - ירושלים תולדות אהרון
 הרב אריה יונגר - מודיעין עילית
 הרב מנחם אליאס - אשדוד

הרב משה יהודה אייזנבך - מודיעין עילית, אוצר דעת
 הרב אפרים קליין - ירושלים, בית ועד לחכמים
 הרב אברהם חיים השקוניץ - נתניה, מרכז התורה צאנו
 הרב חיים מאיר אשר - ירושלים, ויוניץ
 ניצק וחכים חיים יהודה גלבן - בית שמש, תלמוד תורה ברסלב
 הבה"ח מנחם באיער - ביתר עילית
 הרב מרדכי גוט - בני ברק

ניצק וחכים יוסף שלום ארנפלד - בני ברק, לקח טוב
 הרב יוסף קופמן - בני ברק, פוטוביז

הרב יונתן ירקוני - בני ברק, כולל חזון איש
 ניצק וחכים חיים פרלשטיין - רחובות, בני משה
 הבה"ח אהרון צבי מרינגר - חדרה, מאור יצחק חמד
 הרב דוד ברנר - בני ברק, כנסת ישראל
 הרב מאיר רדון - ירושלים, מתנה אפרים
 הרב ישראל אויש - אשדוד
 הבה"ח פנחס קופמן - בני ברק
 הרב אורי לוונזי - בית שמש
 הרב יחיאל מאסקאוויטש - בית שמש
 הבה"ח חיים אליהו דיני - בני ברק, פוטוביז
 הרב ישעיהו לוצקין - מודיעין עילית, כולל רצופות
 הבה"ח שמואל ברוך ברשטיין - בני ברק, שפע חיים צאנו
 הרב מאיר ישעיהו בן שמעון - ירושלים, בני אליהו
 הרב אברהם לוי - בית שמש, סלאים
 הרב מאיר עוקנין - מודיעין עילית, וחרות בחיים

זוכים במבחן שבועי תורה כארד 500 ₪

הבה"ח הלל גרבור - ירושלים
 הבה"ח צבי גרין - נתניה, דברי חיים צאנו
 הרב ישראל פישמן - עתניאל
 הרב אברהם ברוך דש - בני ברק, סלבודקה

זוכה במבחן הפטרה

הבה"ח יהודה לייב סופר - ירושלים, מכינה לייש"ב מאה שערים - סט 17

זוכים במבחן תורה שבכתב בגמרא

הבה"ח שמעון ווסמן - אשדוד, ישמח לב בעלזא - ש"ס פנינים קטן

זוכים בחידת יוסיף דעת - תורה כארד 200 ₪

הרב גבריאל בראם - מודיעין עילית
 הרב יוסף אברהם שניידר - מודיעין עילית
 אלעזר יחזקאל פלדמן - ירושלים

זוכים בחידת חידודי תורה - תורה כארד 100 ₪

הבה"ח משה עזריאל הורוביץ - מודיעין עילית
 ניצק וחכים יהושע פליישר - ירושלים, תורת העמק
 הבה"ח יהונתן הלל טוטיאן - ירושלים

זוכים בחידת כמנוח בקופסא - תורה כארד 150 ₪

הבה"ח חיים בער ויזר - קרית גת, אלכסנדר
 ניצק וחכים יהונתן דרמר - בני ברק
 הרב אליהו מילר - מודיעין עילית, עטרת שלמה
 הבה"ח אברהם פרנקל - בית שמש, שער התורה
 הבה"ח משה מנצ'ר - גבעת זאב

זוכים בהגרלת נבחנים קבועים

הרב זאב פדר - קרית אתא, כולל מאקאווא - סט רש"י כפשוטו
 הרב עקיבא סטרוואס - בני ברק - סט רש"י כפשוטו
 הבה"ח אפרים פישל הלוי סגל - ירושלים, דעת שלמה - תורה כארד 100 ש"ח
 ניצק וחכים שלום פרקש - ערלי - תורה כארד 100 ש"ח
 הרב נתן אבטה - בני ברק, משכנות יוסף - תורה כארד 100 ש"ח

זוכים בהגרלת חודש תשרי - תורה כארד 600 ₪

הבה"ח משה ברוש - מודיעין עילית, מיר
 הרב שמואל ליבוביץ - מודיעין עילית, אבני קדש - רצופות
 ניצק וחכים דוד חבקין - ירושלים, קמניץ
 הרב זלמן לייב וילבר - בית שמש, מבצר התורה צאנו

חידוד בפרשה

א. היכן בפרשה אנו מוצאים מים שהשתנו לאש?
 ב. היכן בפרשה אנו מוצאים מים שעלו מלמטה כלפי מעלה?

כמנוח בקופסא

בפרשת השבוע אנו לומדים על עקידת יצחק. באחת הפרשיות שבתורה מזכיר רש"י הק' מאורע מופלא אשר אירע ליצחק כאשר המלאכים ראו שאברהם רוצה לשחוט את יצחק, היכן מופיעים דברי רש"י אלוי?

ד. בשביל להוציא מהם את ישראל היה די להשאיר רק כמה אנשים בתיבה, כגון את משפחת ארפכשד ואת השאר היה יכול לאבד במבול. אבל לא הרג אף אחד מהם בגלל שחיו בשלום.

ה. בגלל שהיה שלום ביניהם זכו שיצאו מהם ישראל, וזכותם ניצלו ו. ידוע שדרכו של רש"י הק' להביא מדרשים חלוקים בכמה מקומות, פעם מדרש זה ופעם מדרש זה.

ז. יתכן שבאמת שני הסיבות ביחד גרמו, כי כל סיבה לעצמה לא היתה מספקת שייצילו בגללה.

ח. תחילה היה שלום ביניהם, ואז לא נאבדו בגלל השלום, אבל אחרי שבלל ה' שפתם והחלו לריב זה עם זה ולהרוג זה את זה, אז ניצלו רק בזכות ישראל

חידוד בפרשה:
 שאלה: היכן אנו מוצאים בפרשה אדם שקרא לבנו שם קשם אביו?
 תשובה: בפרשת השבוע (בראשית יא, כו) מובא שנחור היה אביו של תרה, ולתרה היה בן בשם נחור, הרי שתרחה נתן לבנו שם כשם אביו.

כמנוח בקופסא
 שאלה: על הכתוב בפרשת השבוע (בראשית ז, א) כי אותך ראיתי צדיק, כותב רש"י, "מאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו, ע"כ."

ציין נא היכן עוד, בחמשה חומשי תורה, מזכיר רש"י עניין זה שאומרים רק מקצת שבחו של אדם בפניו?

תשובה: בפרשת בהעלותך (רש"י במדבר יב, ה) ויצאו שניהם - ומפני מה משכן הפרידן ממשוה, לפי שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו, וכן מציונו בנח וכו'

יוסיף דעת

טענות על עצמם?
 בפרשת השבוע אנו מוצאים סתירה ופליאה הדורשת הסבר. אנשי סדום טענו ללוט (בראשית יט, ט): 'הֲאֶתְּךָ בָּא לְגֹרֶם וְיִשְׁפֹּט שְׁפוֹט?!'

ההתמיהה הגדולה היא, הרי רש"י הק' כותב (שם פסוק יט) שבאותו היום הם מינו את לוט לשופט עליהם, ואם כן, מה להם לטעון עליו 'האחד בא לגור וישפוט שפוט', הרי הם עצמם מינו אותו לשופט, האם יש להם טענות על עצמם?!

פרשת נח

פרשנות
 יוסיף דעת - תשובות נבחרות מתוך אלפי התשובות שהתקבלו במערכת: מדוע לא נמחו בני דור הפלגה?

השאלה שנשאלה: רש"י הק' בפרשת נח (בראשית יא, ט) מסביר דור הפלגה לא נאבדו: 'שדור המבול היו גולגים והיתה מריבה ביניהם לכן נאבדו, ואלו היו נוהגים אהבה וריעות ביניהם', ע"כ. והתמיהה: שרש"י בפרשת האינו (דברים לב, ח) כותב סיבה אחרת מדוע לא נמחו דור הפלגה בשביל מספר בני ישראל שעתידיים לצאת מבני שם, ע"כ.

להלן לקט מקוצר של חלק מתוך אלפי התשובות שהתקבלו במערכת על ידי לומדי תורה שבכתב:

א. עיקר הטעם הוא בגלל שעתידיים ישראל לצאת, אבל אי משום הא, היה יכול להשאיר גם את דור המבול שייצאו מהם ישראל, ולכן כתב רש"י הק' שלדור הפלגה היתה מעלה אחרת שהיה בנייהם שלום, ולכן רק הם נשארו.

ב. רש"י הק' בפרשת נח לא לתרץ מדוע לא אבדו, ובפרשת האינו ביאר שלא רק שלא אבדו, אלא מדוע 'הציב מהם גבולות של שבעים אומות', ועל כך כתב שזהו בגלל שישאר יצאו מהם, וכגוד שבעים נפש מישאר שירדו מצרים.

ג. על פי מה שכתב במשך החכמה (שמות יד כט) שהסיבה לכן שאפילו עובדי ע"ז ושולחם ביניהם מחליטים להם, משום שכאשר הם מאוחדים הם נחשבים 'לכלל', ועל הכלל יש את ההבטחה של 'השוכן אתם בתוך טומאתם', וכיון שלבני נח אין דין ציבור, לכן צריך להוסיף עוד הטעם שיצאו מהם כולל ישראל, ושזה היה גם להם דין של ציבור.

מדור לדור

כבר 3337 שנים שהתורה הקדושה עוברת מדור לדור, מאב לבן. משה קיבל תורה מסיני, מסרה ליהושע שמסרה לזקנים שמסרוהו מדור לדור עכשיו זה אצלך - אל תעצור את שרשרת הדורות!

לרבים השואלים

עקב בעיות טכניות, מתעכבת מעט שליחת ה'תורה כארד'
 אלפיי נבחנים הקבועים משך כל שנת תשפ"ד כמו גם לזוכים בהגרלות האחרונות בעז"ה בשבועות הקרובים יישלחו הכרטיסים לבתי אלפיי הזוכים אין צורך להתקשר לברר במערכת - הודעה אישית תישלח לכל זוכה
 נא עייקבו אחרי התיבה האישית לצורך אימות פרטים להנפקת הכרטיסים

עם ריבוי הלומדים והנבחנים בליעה"ר והעומס על קווי הטלפון
אנו מרחיבים את שעות המענה האנושי במשרד מדי יום בין השעות 09:00-14:00 לפנה"צ
 בכל שאר שעות היממה, ניתן להשאיר הודעה באזור האישי

קו 'קול התורה' 02-500-2018 | לחיוג מארה"ב: 1518-9881-351 | לחיוג ממאנג'ליה: 0131-0131-4433

הצטרפו ללגיטו של מלך
 לומדי ובחני תורה שבכתב
 רישום והצטרפות | מערכת מבחנים יומיים ושבועיים
 מדור 'תורתך שעשועי' | הגרלות ענק ומתן שכרה בצדה

מערכת השיעורים
 עברית | לשה"ק | אידיש
 סיכום יומי קצר | שיעור יומי מורחב | שיעור שבועי מתומצת
 שיעורי מבוא ושיעורים שונים | שמוע ותחי נפשכם

לקבלת הגיליון השבועי בדוא"ר: 7: gts025002018@gmail | לקבלת הניוזלטר היומי gts025002018@gmail